

Monitor BoekStart in de kinderopvang

Landelijke analyse 2019: wat valt op?

Monitor BoekStart in de kinderopvang groeit door

Bij de eerste meting in 2015 namen 18 bibliotheken, 51 kinderopvanglocaties en 223 pedagogisch medewerkers deel aan de Monitor BoekStart in de kinderopvang, in 2019 is de deelname toegenomen tot 66 bibliotheken, 707 locaties en 2731 pedagogisch medewerkers.

Hechte samenwerking bibliotheken en kinderopvang

Bij bijna alle bibliotheken in de monitor is een medewerker specifiek verantwoordelijk voor BoekStart in de kinderopvang (98%), bij meer dan de helft van de bibliotheken zijn er ook expliciet daarvoor bestemde personeelsuren (59%). Om de leesbevordering van 0 tot 4-jarigen te stimuleren, werken bijna alle bibliotheken samen met kinderdagverblijven, gemeentes, JGZ-organisaties en peuterspeelzalen. Bijna alle bibliotheken bezoeken de kinderopvanglocaties om te kijken naar de voorleesomgeving en er advies over te geven (94%), ruim een derde doet dit eenmalig bij de start van BoekStart in de kinderopvang (38%). Bijna alle locaties (96%) werken sinds de start van BoekStart in de kinderopvang samen met de Bibliotheek maar een derde doet dit slechts incidenteel (33%).

Van de deelnemende locaties - waarvan meer dan een derde vorig jaar nog niet meedeed - heeft nu 88 procent een voorleescoördinator (vorig jaar 89%) en wordt bij 7 procent er binnenkort een opgeleid. Bijna drie kwart van de deelnemende locaties heeft een voorleesplan (71%), en bij 86 procent daarvan wordt dit plan ook uitgevoerd in de voorleespraktijk. Er worden nog weinig afspraken gemaakt rond omgaan met laaggeletterde ouders, maar wel in meer instellingen dan in 2018 (14% tegen 9%).

Pedagogisch medewerkers gebruiken vaker digitale prentenboeken

Weinig pedagogisch medewerkers (8%) werken minimaal een paar keer per week met digitale prentenboeken, maar wel meer dan in 2018 (5%). Drie kwart (73%) leest minimaal een paar keer per week voor aan de groep, minder dan de helft leest dagelijks voor aan een klein groepje kinderen (38%) of aan individuele kinderen (27%).

Dagopvang en peuteropvang

Voorlezen is voor meer dan de helft van de pedagogisch medewerkers dagelijks een vast programma-onderdeel op hun groep, maar vaker bij de peuteropvang (65%) dan bij de dagopvang (54%). In de dagopvang leest men vaker spontaan voor (34% dagelijks) dan in de peuteropvang (31% dagelijks). In de peuteropvang zijn op een derde van alle locaties alle medewerkers geschoold in interactief voorlezen (32%), in de dagopvang veel minder (12%). Peuteropvanglocaties hebben ook veel vaker op alle groepen een uitnodigende voorleeshoek (78%) dan dagopvanglocaties (48%). Bij zowel de dagopvang als de peuteropvang wordt vaker voorgelezen als vast programma-onderdeel op de groep als er een voorleescoördinator is. Bij de dagopvang wordt er daarnaast ook significant vaker voorgelezen aan de hele groep. Bij de aanwezigheid van een voorleesplan zijn dezelfde positieve verbanden gevonden.

Colofon

Auteurs

DESAN Research Solutions: Jonneke Heesterbeek en Jannes Hartkamp

Met medewerking van

Stichting Lezen: Adriaan Langendonk, Nicolien de Pater, Juliënne van den Heuvel

In opdracht van

© Stichting Lezen

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door een bijdrage vanuit het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen (Stichting Lezen/Koninklijke Bibliotheek).

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming van de auteurs en opdrachtgevers worden veeleelvoudigd of openbaar gemaakt.

Voorwoord

Sinds 2015 wordt namens de Monitor BoekStart in de kinderopvang uitgevoerd. Deze monitor wordt, in opdracht van Stichting Lezen - vanuit het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen (Stichting Lezen/ Koninklijke Bibliotheek) - inhoudelijk samengesteld door onderwijsbureau Sardes en technisch uitgevoerd door onderzoeksbureau DESAN Research Solutions. Via een online rapportageportal en PDF's kunnen bibliotheken en locatiemanagers landelijke en instellingspecifieke resultaten inzien. Dit biedt hun de mogelijkheid om actief aan de slag te gaan met leesbevordering.

Dit rapport richt zich op een landelijke analyse en is door DESAN uitgevoerd.

Besproken worden:

- ontwikkelingen
- verschillen tussen soorten instellingen
- verbanden tussen data van bibliotheekmedewerkers, voorleescoördinatoren/ locatiemanagers en pedagogisch medewerkers.

Amsterdam, juli 2020

Jonneke Heesterbeek
Jannes Hartkamp
DESAN Research Solutions

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Achtergrond	7
1.2	Methode en respons	7
1.3	Verdeling van locaties naar type, provincie en duur BoekStart	8
1.4	Verdeling van pedagogisch medewerkers naar type locatie, provincie en geslacht	9
1.5	Leeswijzer	10
	Afronding	10
	Betrouwbaarheid en significantie.....	10
2	Ontwikkelingen	13
2.1	Ontwikkelingen locatiemanagers	13
2.2	Ontwikkelingen pedagogisch medewerkers	15
2.3	Ontwikkelingen met betrekking tot laaggeletterde ouders.....	17
3	Landelijke resultaten	19
3.1	Beleid, samenwerking en activiteiten bibliotheken	19
3.2	Beleid, samenwerking en activiteiten kinderopvanginstellingen	21
3.3	Activiteiten pedagogisch medewerkers.....	25
4	Verbanden	31
4.1	Inleiding.....	31
4.2	Activiteiten pedagogisch medewerkers naar duur deelname BoekStart	31
4.3	Activiteiten pedagogisch medewerkers naar aanwezigheid voorleescoördinator	32
4.4	Activiteiten pedagogisch medewerkers naar overige kenmerken locatie.....	34

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Sinds 2012 wordt de Monitor de Bibliotheek *op school* - basisonderwijs uitgevoerd. In 2014 is daar de monitor voor het voortgezet onderwijs bijgekomen, in 2015 de Monitor BoekStart in de kinderopvang. In 2015 namen 18 bibliotheken en 51 kinderopvanglocaties deel aan de Monitor BoekStart in de kinderopvang, in 2019 is dit gestegen naar 83 bibliotheken en 863 locaties. De deelnemende locaties krijgen door middel van rapportages (digitaal en in pdf) inzicht in hun eigen resultaten, waarbij de landelijke resultaten als referentie worden getoond. Doordat de deelname een groter volume heeft bereikt, kunnen op landelijk niveau ontwikkelingen worden gevolgd en analyses worden gedaan, bijvoorbeeld naar verschillen tussen typen kinderopvang en verbanden tussen het beleid van locaties en de activiteiten van pedagogisch medewerkers.

1.2 Methode en respons

De data waarop deze landelijke analyse is gebaseerd, zijn afkomstig uit de vijf metingen die DESAN Research Solutions namens Stichting Lezen in het kader van de Monitor BoekStart in de kinderopvang heeft uitgevoerd. De data worden verkregen via online vragenlijsten die door drie doelgroepen (bibliotheekmedewerkers, voorleescoördinatoren of locatiemanagers en pedagogisch medewerkers) worden ingevuld.

De BoekStartcoördinatoren van bibliotheken geven in de portal van de monitor op welke kinderopvanginstellingen meedoen aan de monitor. Zij geven aan wie de voorleescoördinator en/of locatiemanager en de pedagogisch medewerkers op de instellingen zijn en nodigen deze uit om een vragenlijst in te vullen. De BoekStartcoördinatoren vullen ook zelf als bibliotheekmedewerker een vragenlijst in. De voorleescoördinator en/of locatiemanagers en de pedagogisch medewerkers ontvangen een uitnodiging met een link naar de voor hen bestemde vragenlijst.

Vanaf 2016 is er een open aanmelding voor de Monitor BoekStart in de kinderopvang. Van de 863 locaties die dit jaar deelnemen hebben er 28 sinds 2016 alle jaren deelgenomen. 341 van de 863 deden ook in 2019 mee. Het aantal deelnemers is sinds 2015 toegenomen (Tabel 1).

Tabel 1 Aantal deelnemers Monitor BoekStart per meting, 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Bibliotheekmedewerkers	18	39	45	58	66
Locatiemanagers/vorleescoördinatoren	51	188	302	603	707
Pedagogisch medewerkers	223	701	1251	1896	2731

De toetsing van de representativiteit van de deelnemende kinderopvanginstellingen ligt buiten het kader van deze analyse. De deelnemers aan de monitor vormen slechts een deel van de deelnemers aan BoekStart in de kinderopvang, de deelnemers aan BoekStart in de kinderopvang vormen slechts een deel van alle kinderopvanglocaties in Nederland.

1.3 Verdeling van locaties naar type, provincie en duur BoekStart

Van de locaties in 2019 hebben net als in 2018 iets meer (ook) peuteropvang (63%) dan dagopvang (50%) (Tabel 2). Omdat 94 locaties onder beide categorieën vallen tellen de percentages niet op tot 100 procent. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen peuteropvang en dagopvang, omdat peuteropvanginstellingen vooral gericht zijn op peuters, en dagopvanginstellingen even sterk op baby's als op dreumesen en peuters. Op bepaalde punten, bijvoorbeeld wat betreft voorlezen, zijn er duidelijke verschillen tussen peuteropvang en dagopvang.

Tabel 2 Verdeling van locaties naar type¹

	2018	2019
Dagopvang	51%	50%
Peuteropvang (opvang van peuters in ochtend- en/of middagdelen)	61%	63%
n (totaal)	603	707

Bij een vergelijking van de verdeling van deelnemende locaties naar provincie valt nu vooral een daling van deelname in Noord-Holland op. Het aandeel van Noord-Brabant is wel iets teruggelopen (door de groei in andere provincies), maar het absolute aantal deelnemende locaties in die provincie is vrijwel gelijk gebleven (Tabel 3).

Tabel 3 Deelname locaties naar provincie per meting

	2015	2016	2017	2018	2019
Friesland	-	5%	-	8%	10%
Groningen	4%	3%	5%	2%	4%
Drenthe	6%	12%	15%	11%	14%
Overijssel	-	4%	10%	12%	10%
Gelderland	8%	9%	5%	8%	10%
Flevoland	-	1%	2%	-	-
Noord-Holland	20%	12%	12%	16%	8%
Zuid-Holland	4%	4%	13%	16%	18%
Utrecht	8%	-	3%	8%	9%
Noord-Brabant	18%	40%	33%	15%	12%
Limburg	12%	6%	-	1%	1%
Zeeland	14%	5%	3%	3%	4%
n (totaal)	51	188	302	603	707

¹ Voor 2018 werd een andere indeling gehanteerd ('kinderdagverblijf', 'peuterspeelzaal' en 'voorschool').

Vergeleken met vorig jaar zijn er nu meer locaties die langer dan 24 maanden deelnemen aan BoekStart in de kinderopvang en minder die korter dan een jaar meedoen (Tabel 4).

Tabel 4 Duur deelname BoekStart per meting

	2015	2016	2017	2018	2019
0-12 maanden	33%	41%	35%	41%	28%
12-24 maanden	31%	24%	24%	23%	22%
24+ maanden	35%	34%	40%	36%	51%
n (totaal)	51	188	302	603	705

1.4 Verdeling van pedagogisch medewerkers naar type locatie, provincie en geslacht per meting

Vergeleken met de verdeling van *locaties* naar type (Tabel 2), is bij de pedagogisch medewerkers de dagopvang sterker vertegenwoordigd. Per locatie doen er bij dagopvang dus gemiddeld meer medewerkers mee dan bij peuteropvang (Tabel 5).

Tabel 5 Verdeling van pedagogisch medewerkers naar type per meting

	2018	2019
Dagopvang	70%	72%
Peuteropvang	36%	33%
n (totaal)	1896	2731

Net als bij de vorige metingen is Noord-Brabant bij de pedagogisch medewerkers sterk vertegenwoordigd, zij het relatief minder sterk dan eerder. In 2019 is Zuid-Holland voor het eerst het sterkst vertegenwoordigd (Tabel 6).

Tabel 6 Deelname pedagogisch medewerkers naar provincie per meting

	2015	2016	2017	2018	2019
Friesland	2%	3%	-	4%	4%
Groningen	4%	1%	5%	3%	4%
Drenthe	-	6%	8%	10%	9%
Overijssel	8%	6%	6%	9%	12%
Gelderland	2%	9%	4%	8%	12%
Flevoland	-	1%	1%	1%	-
Noord-Holland	20%	15%	11%	12%	9%
Zuid-Holland	14%	8%	15%	15%	21%
Utrecht	19%	-	5%	10%	10%
Noord-Brabant	19%	45%	44%	26%	16%
Limburg	1%	3%	-	-	1%
Zeeland	12%	3%	1%	2%	2%
n (totaal)	223	701	1251	1896	2731

Veel pedagogisch medewerkers hebben kinderen in meerdere leeftijdsgroepen. De meeste pedagogisch medewerkers hebben kinderen in de peuterleeftijd (76%), ongeveer de helft heeft (ook) kinderen in de dreumesleeftijd (52%) en/of babyleeftijd (53%). De verdeling is ongeveer hetzelfde als in voorgaande jaren (Tabel 7).

Tabel 7 Deelname pedagogisch medewerkers naar leeftijd groep per meting (meerdere antwoorden mogelijk)

	2015	2016	2017	2018	2019
baby (0 - 1,5 jaar)	51%	52%	53%	49%	53%
dreumesleeftijd (1,5 – 2,5 jaar)	51%	54%	53%	53%	52%
peuter (2,5 – 4)	74%	85%	81%	79%	76%
n (totaal)	223	701	1251	1895	2724

1.5 Leeswijzer

In dit rapport worden de data van bibliotheekmedewerkers, voorleescoördinatoren/ locatiemanagers en pedagogisch medewerkers geanalyseerd. Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de landelijke ontwikkelingen vergeleken met de vorige meting. In Hoofdstuk 3 worden de landelijke resultaten van 2019 behandeld, waarin de activiteiten van bibliotheken, van kinderopvanginstellingen en van pedagogisch medewerkers aan bod komen. Daarbij wordt een uitsplitsing gemaakt tussen dagopvang en peuteropvang. In Hoofdstuk 4 wordt gekeken naar verdere verbanden, bijvoorbeeld naar de mogelijke relatie van de activiteiten van pedagogisch medewerkers met de duur van de deelname aan BoekStart in de kinderopvang en de aanwezigheid van een voorleescoördinator.

Aan het begin van elk hoofdstuk worden de resultaten van de analyses kort samengevat.

Afronding

De cijfers in dit rapport zijn ongewogen. Alle percentages zijn afgerond tot hele getallen. Dientengevolge is de som van de percentages niet altijd exact 100. Tenzij anders vermeld, zijn respondenten die een bepaalde vraag niet hebben beantwoord ('weet niet/geen antwoord') niet meegenomen in de percentering.

Betrouwbaarheid en significantie

In het rapport genoemde verschillen (tussen metingen of tussen groepen binnen een meting) zijn significant², tenzij anders wordt vermeld. Bij een steekproefonderzoek als dit worden uitkomsten verkregen die slechts met inachtneming van een bepaalde waarschijnlijkheid mogen worden vertaald naar de totale populatie van deelnemers aan BoekStart in de kinderopvang.

² $p < .05$: de waarschijnlijkheid dat een gevonden verschil toevallig is, is kleiner dan 5 procent.

Statistiek geeft de mogelijkheid om op grond van de steekproefgrootte en de gevonden uitkomsten van het onderzoek zogenaamde betrouwbaarheidsintervallen te berekenen. Deze betrouwbaarheidsintervallen geven aan tussen welke twee waarden de uitkomst in de totale populatie valt indien de steekproefuitkomst naar de totale populatie vertaald wordt (mits de steekproef representatief is). Het betrouwbaarheidsinterval ligt altijd rond de uitkomst die in de steekproef is gevonden, met afwijkingsmarges naar boven en beneden. Normaliter werkt men met '95%- betrouwbaarheidsintervallen' (ook wel: 'een significantieniveau van 95%'). Deze geven met 95% zekerheid aan tussen welke twee grenswaarden de betreffende waarde in de populatie valt. Wanneer bijvoorbeeld van 2731 pedagogisch medewerkers 50,0 procent een bepaald antwoord heeft gegeven, betekent dit dat we met 95 procent zekerheid kunnen zeggen dat het werkelijke percentage in de gehele populatie leerkrachten tussen 47,7 en 52,3 procent ligt (50,0% +/- 2,3%).

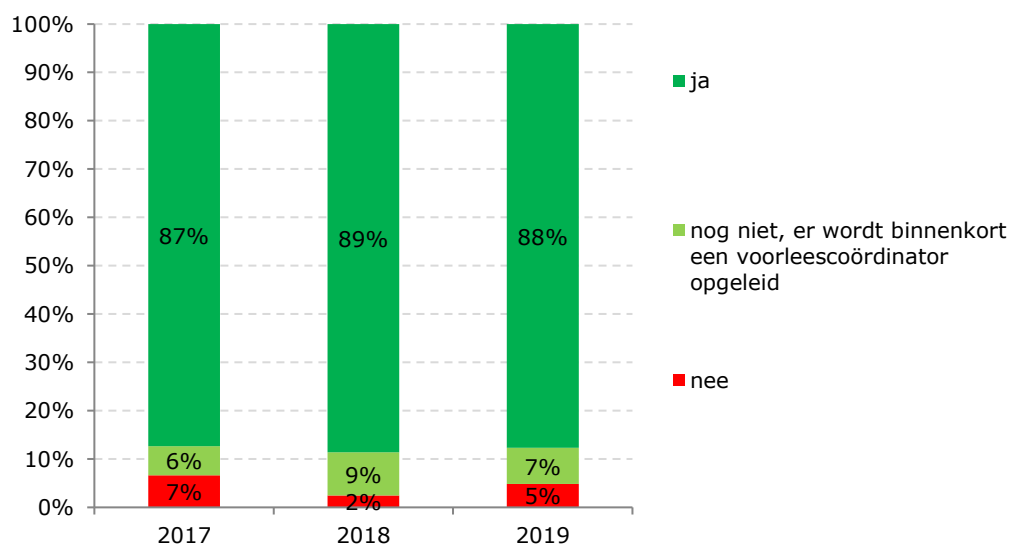
2 Ontwikkelingen

Bij een analyse van de landelijke ontwikkelingen tussen 2018 en 2019 zijn de resultaten op de meeste punten stabiel. In vergelijking met 2018 zijn er meer locaties zonder voorleescoördinator. Bij de aanwezigheid van een uitnodigende voorleeshoek, het vervangen van de collectie voorleesboeken en de mogelijkheid om digitale prentenboeken te bekijken is dit jaar ongeveer dezelfde verdeling te zien als vorig jaar. Pedagogisch medewerkers lezen dit jaar significant vaker dan vorig jaar spontaan voor buiten het vaste programma, en voorlezen is ook vaker een vast programma-onderdeel op de groep. Ze lezen minder vaak voor aan de hele groep. In 2019 zijn er significant meer instellingen waar afspraken worden gemaakt met betrekking tot het omgaan met laaggeletterde ouders dan in 2018.

2.1 Ontwikkelingen locatiemanagers

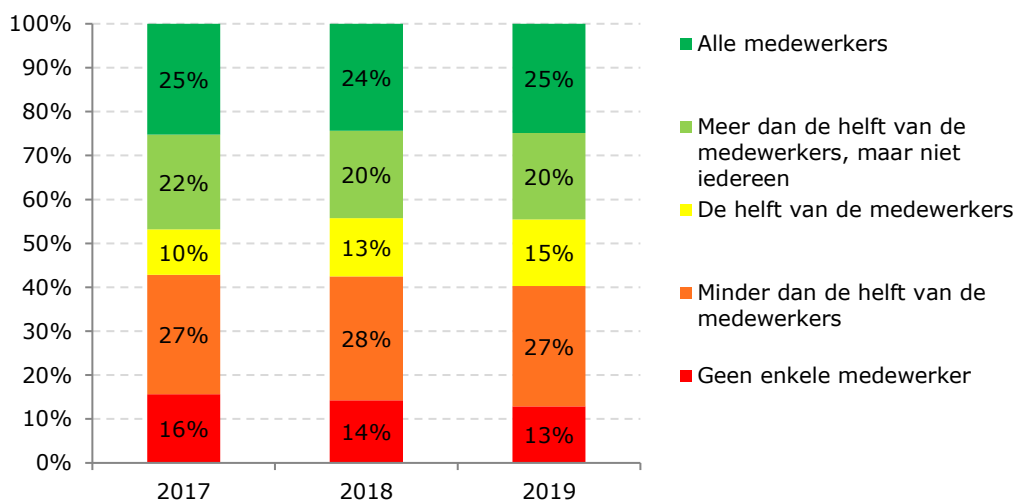
In vergelijking met vorig jaar zijn er significant meer locaties zonder voorleescoördinator (Grafiek 1). Verder beschikt 71 procent van de locaties over een voorleesplan, ongeveer even veel als vorig jaar (68%). Dit voorleesplan wordt door 86 procent ook uitgevoerd in de voorleespraktijk en voor 58 procent wordt het jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld, dit gebeurde vorig jaar ongeveer even vaak (83% en 57%) (niet in grafiek).

Grafiek 1 **Is er een voorleescoördinator voor deze locatie?**

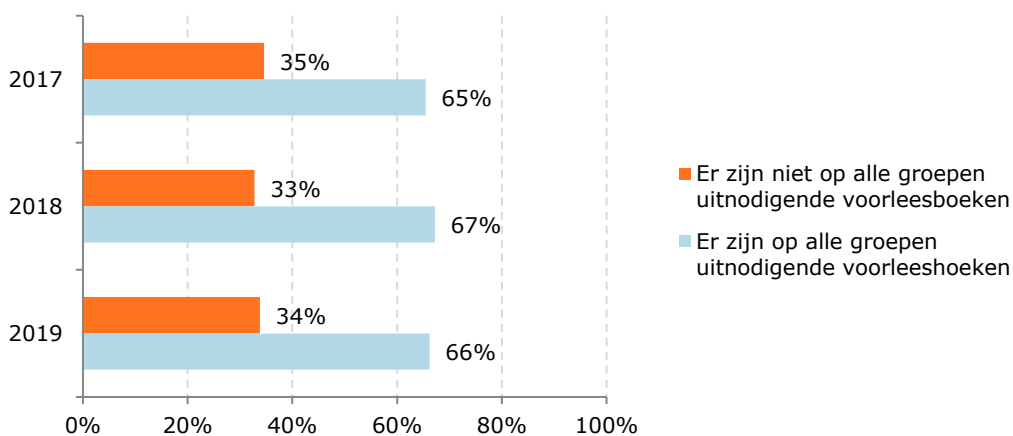
De antwoorden op de vraag hoeveel pedagogisch medewerkers er zijn getraind in het interactief voorlezen, zijn ongeveer hetzelfde verdeeld als afgelopen jaar (Grafiek 2).

Grafiek 2 **Hoeveel pedagogisch medewerkers zijn getraind in het interactief voorlezen?**

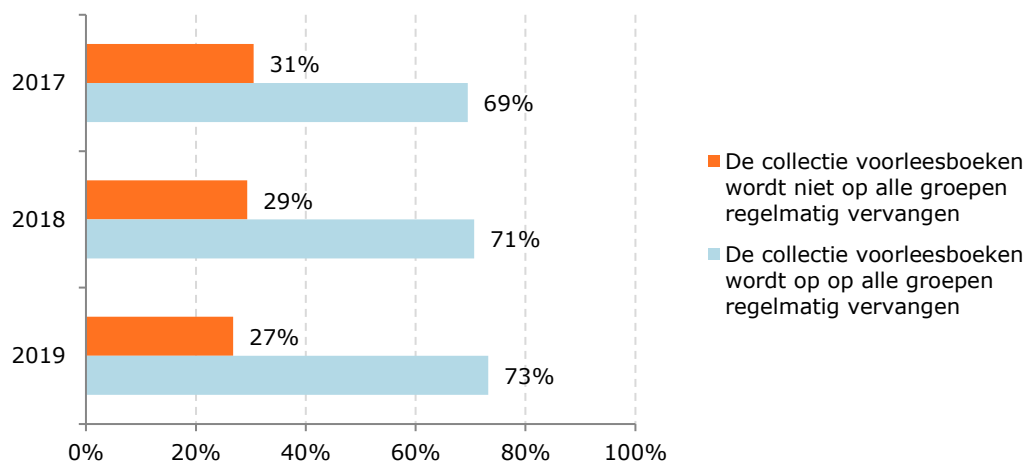
Ook bij een aantal andere punten is ongeveer dezelfde verdeling te zien als vorig jaar. Vorig jaar was bij 67 procent van de locaties een uitnodigende voorleeshoek op alle groepen, nu is dat bij 66 procent het geval (Grafiek 3).

Grafiek 3 **Aanwezigheid uitnodigende voorleeshoek**

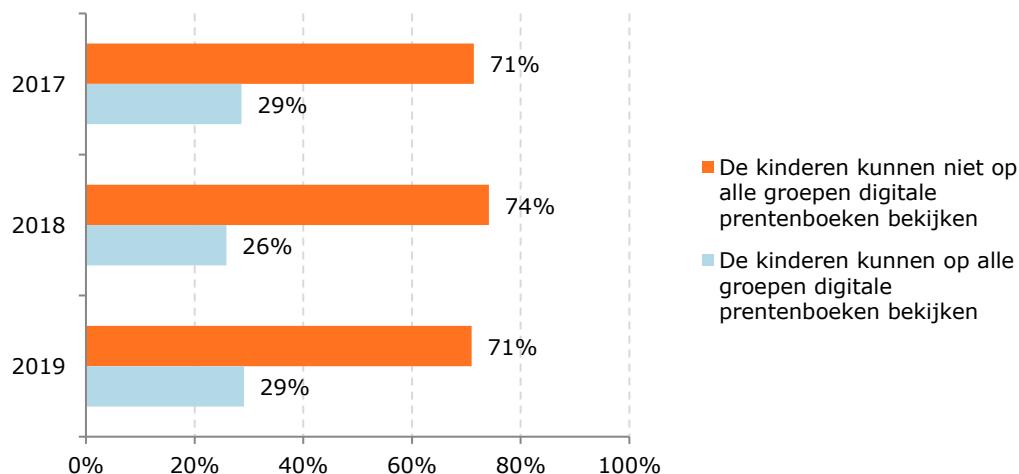
Vorig jaar werden bij 71 procent van de locaties de voorleesboeken vervangen op alle groepen, dit gebeurt nu bij 73 procent (Grafiek 4).

Grafiek 4 **Vervangen collectie voorleesboeken**

Het bekijken van digitale prentenboeken was vorig jaar bij 26 procent van de locaties mogelijk op alle groepen, nu bij 29 procent (Grafiek 5).

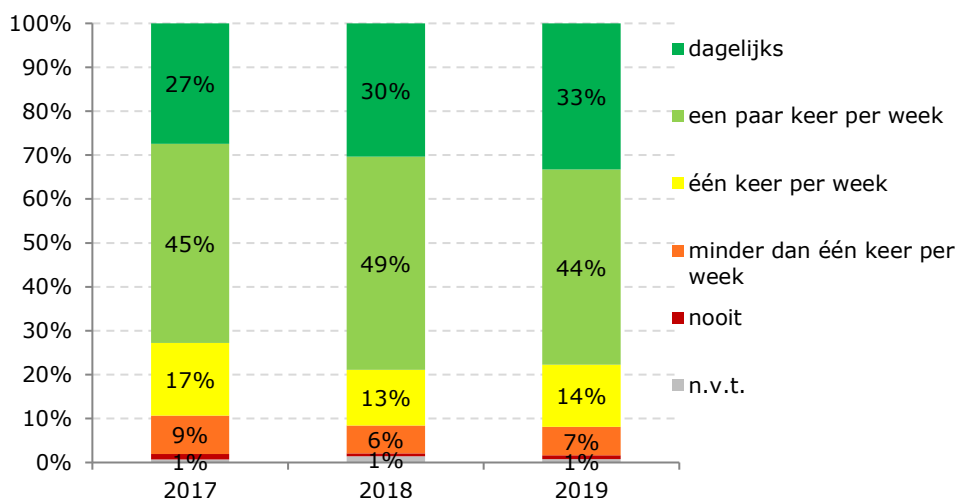
Grafiek 5 **Digitale prentenboeken**

2.2 Ontwikkelingen pedagogisch medewerkers

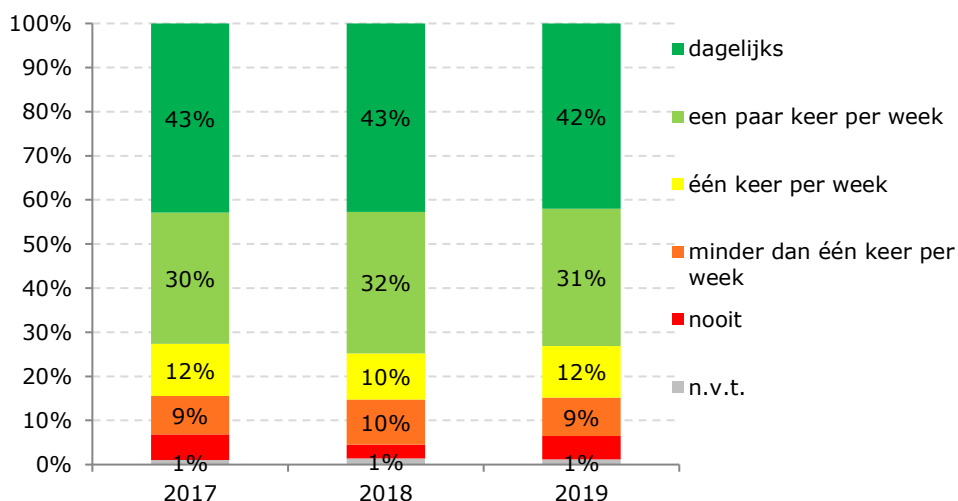
In vergelijking met vorig jaar lezen pedagogisch medewerkers iets vaker dagelijks spontaan voor buiten het vaste programma (33% vs. 30%) (Grafiek 6). Ook geven pedagogisch medewerkers in 2019 vaker aan dat voorlezen dagelijks een vast programmaonderdeel is (57%) dan in 2018 (55%) (niet in grafiek). Als je echter kijkt naar hoeveel pedagogisch medewerkers minimaal een paar keer per week voorlezen buiten het vaste programma of voorlezen als vast programmaonderdeel hebben, dan is er geen duidelijk verschil te zien.

Grafiek 6 **Ik lees spontaan voor buiten het vaste programma**

Pedagogisch medewerkers lezen in 2019 significant minder vaak minimaal een paar keer per week voor aan de hele groep (73%) dan in 2018 (75%) (Grafiek 7). Pedagogisch medewerkers lezen wel iets vaker dagelijks voor aan een klein groepje kinderen (38% tegen 37%) of aan individuele kinderen (27% tegen 26%) dan in 2018, maar deze verschillen zijn niet significant.

Grafiek 7 **Ik lees voor aan de hele groep**

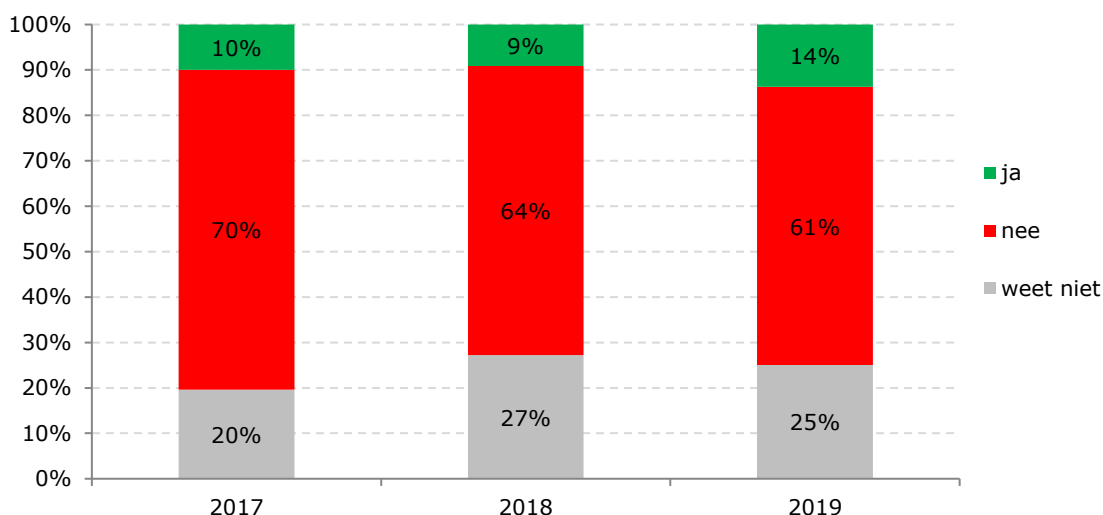
Verder praatten pedagogisch medewerkers significant minder vaak met de kinderen over het boek voor of na het voorlezen (69% vaak of altijd t.o.v. 73% in 2018) en legden ze moeilijke woorden significant minder vaak uit (60% t.o.v. 66%). Ook hielpen ze significant minder vaak met het uitzoeken van een boek (29% vaak of altijd t.o.v. 33% in 2018) (niet in grafiek).

In 2019 werken pedagogisch medewerkers wel significant vaker minimaal een paar keer per week met digitale prentenboeken (8%) dan in 2018 (5%) (niet in grafiek).

2.3 Ontwikkelingen met betrekking tot laaggeletterde ouders

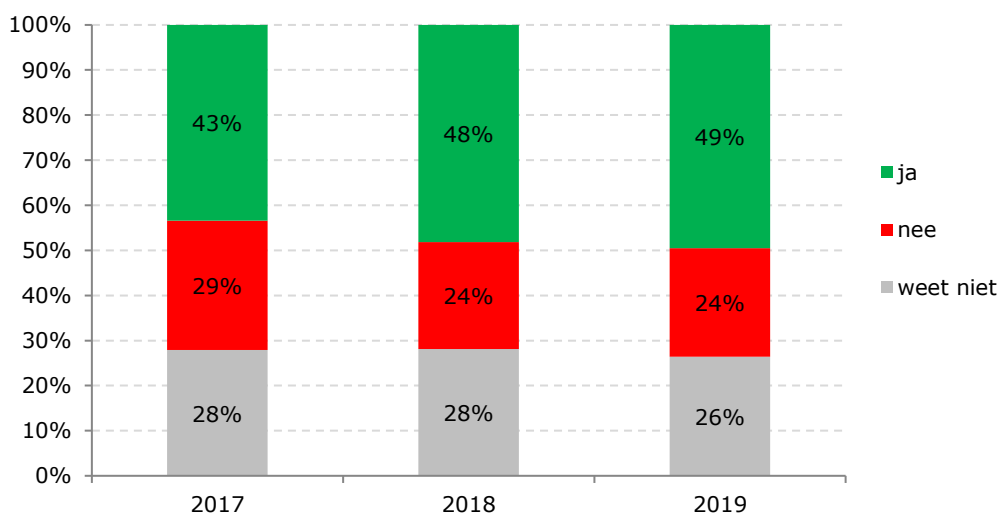
Op de locaties zijn in 2019 significant vaker afspraken gemaakt met betrekking tot laaggeletterde ouders (14%)³ dan in 2018 (9%) (Grafiek 8).

Grafiek 8 Afspraken met betrekking tot het omgaan met laaggeletterde ouders?

Pedagogisch medewerkers weten in 2019 iets vaker hoe ze laaggeletterde ouders kunnen herkennen (49%) dan in 2018 (48%), maar dit verschil is niet significant (Grafiek 9).

Grafiek 9 Weet je hoe je laaggeletterde ouders kunt herkennen?

³ Er wordt tegenwoordig niet meer gesproken over laaggeletterde ouders en wel over taalarme gezinnen. In deze landelijke analyse spreken we nog over laaggeletterde ouders, omdat deze term is gebruikt in de vragenlijsten.

3 Landelijke resultaten

Bij bijna alle bibliotheken in de monitor is een medewerker specifiek verantwoordelijk voor BoekStart in de kinderopvang (98%), bij meer dan de helft ook met expliciet daarvoor bestemde personeelsuren (59%). Ten behoeve van de leesbevordering van 0 tot 4-jarigen werken bijna alle bibliotheken samen met kinderdagverblijven (98%), gemeentes (94%), JGZ-organisaties (94%) en peuterspeelzalen (92%). Bijna alle bibliotheken bezoeken kinderopvanglocaties om te kijken naar de voorleesomgeving en er advies over te geven, bijna de helft doet dit regelmatig.

Bijna twee derde van de locaties (63%) werkt sinds de start van BoekStart in de kinderopvang regelmatig samen met de Bibliotheek. Van de deelnemende locaties heeft 88 procent een voorleescoördinator en bijna drie kwart van de locaties heeft een voorleesplan (71%). Locaties voor peuteropvang hebben in vergelijking met dagopvang vaker op alle groepen een uitnodigende voorleeshoek (78% vs. 48%) en een collectie voorleesboeken die regelmatig wordt vervangen (78% vs. 64%).

Voorlezen is voor ruim de helft van de pedagogisch medewerkers (57%) een dagelijks vast programma-onderdeel, zowel bij de dagopvang (54%) als bij de peuteropvang (65%). In de peuteropvang leest men minder vaak spontaan voor buiten het vaste programma (31% dagelijks) dan in de dagopvang (34%). Vooral het organiseren van activiteiten, maar ook het praten over een boek, het uitleggen van moeilijke woorden en het organiseren van activiteiten naar aanleiding van het voorgelezen boek gebeurt vaker op de peuteropvang dan op de dagopvang. In de dagopvang pakken kinderen vaker zelf een boekje of vragen om voorgelezen te worden dan in de kinderopvang.

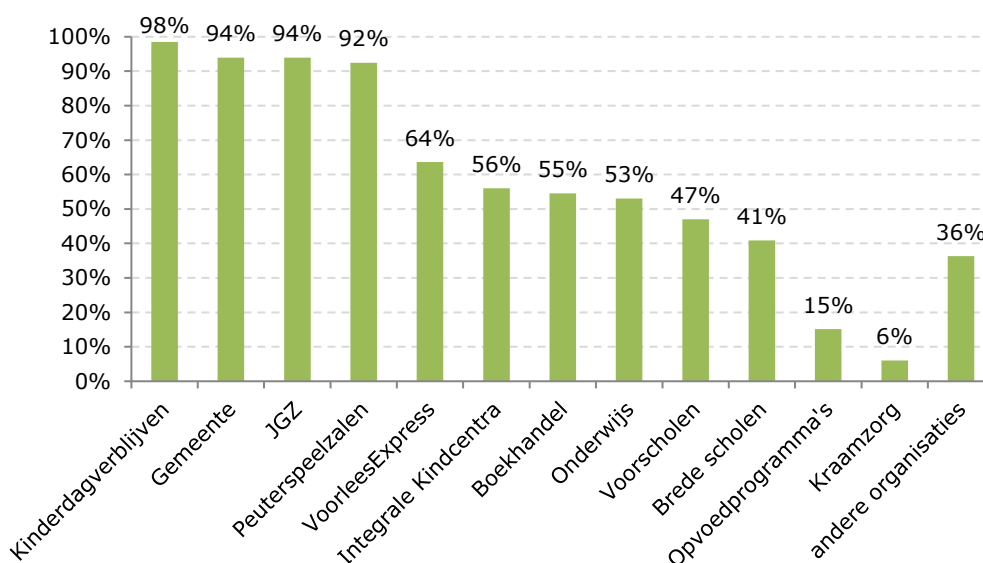
3.1 Beleid, samenwerking en activiteiten bibliotheken

Bij de meeste bibliotheken is BoekStart in de kinderopvang opgenomen in het beleid van de Bibliotheek (95%). Bij bijna alle bibliotheken is een medewerker specifiek verantwoordelijk voor BoekStart in de kinderopvang (98%), met (59%) of zonder (39%) expliciet daarvoor bestemde personeelsuren. De meeste van deze medewerkers (n=49) zijn HBO geschoold (75%). Bij bibliotheken met expliciet voor BoekStart in de kinderopvang bestemde personeelsuren (n=38) is het gemiddelde aantal 11,2 personeelsuren per week. In 2018 was dit nog 9,6 personeelsuren per week.

Vrijwel alle bibliotheken werken voor de leesbevordering van 0 tot 4-jarigen samen met kinderdagverblijven (98%), gemeentes (94%), JGZ-organisaties (jeugdgezondheidszorg) (94%) en peuterspeelzalen (92%). Meer dan de helft werkt samen met de VoorleesExpress (64%), Integrale Kindcentra (56%), de boekhandel

(55%) en onderwijs (53%). Ruim een derde (36%) werkt samen met andere organisaties, zoals Humanitas en welzijnsorganisaties (Grafiek 10).

Grafiek 10 Samenwerking Bibliotheek in leesbevordering 0-4 jaar⁴

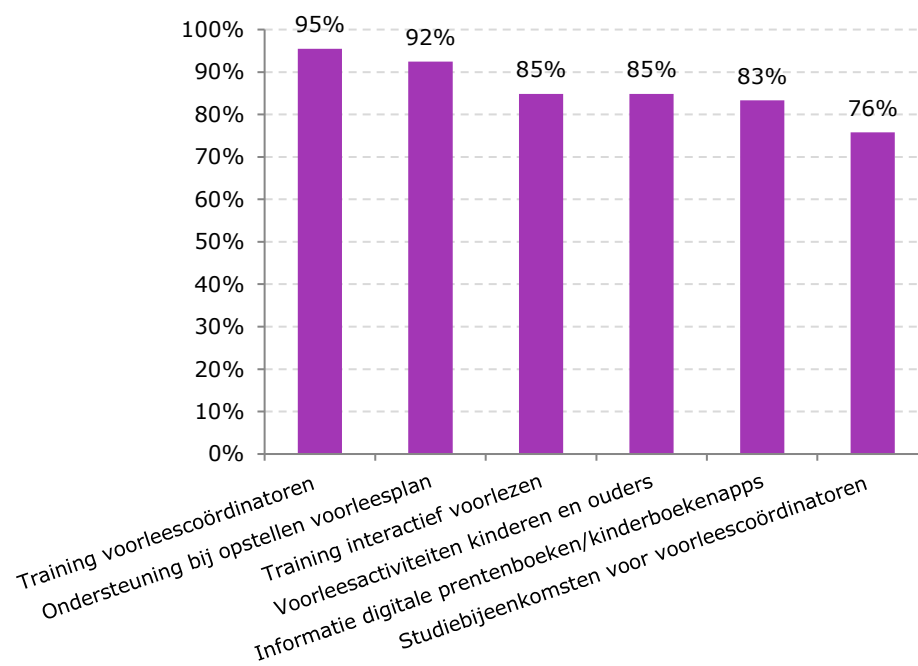
Bibliotheken die voor de leesbevordering van 0 tot 4-jarigen samenwerken met de betreffende instellingen, werken voor BoekStart in de kinderopvang samen met gemiddeld 13 kinderdagverblijven, 7 peuterspeelzalen en 2 voorscholen.

Bijna alle bibliotheken overleggen regelmatig over BoekStart in de kinderopvang met het management van kinderopvangorganisaties (92%). Meer dan drie kwart overlegt met alle betrokken organisaties (76%) en 17 procent met enkele organisaties. Daarnaast bezoekt een medewerker bij bijna alle bibliotheken de kinderopvanglocaties om te kijken naar de voorleesomgeving (leeshoek en collectie) en er advies over te geven (94%). Bij bijna de helft van de bibliotheken wordt dat regelmatig gedaan bij iedere organisatie die deelneemt aan BoekStart in de kinderopvang (47%), bij een deel eenmalig bij elke organisatie die begint met BoekStart in de kinderopvang (38%), een minderheid bezoekt slechts enkele organisaties die deelnemen (9%).

⁴ Voorbeelden van andere organisaties zijn welzijnsorganisaties, logopedie organisaties, Humanitas, verloskundigenpraktijken, cultuurinstellingen en gastouderbureau's.

Bijna alle bibliotheken bieden trainingen aan voor voorleescoördinatoren (95%) en iets meer dan drie kwart organiseert studiebijeenkomsten voor voorleescoördinatoren (76%). Ruim tachtig procent organiseert trainingen Interactief voorlezen voor pedagogisch medewerkers (85%) (Grafiek 11).

Grafiek 11 **Activiteiten Bibliotheek voor kinderopvanginstellingen in BoekStart**

3.2 Beleid, samenwerking en activiteiten kinderopvanginstellingen

Van de locaties in de monitor doet dit jaar ruim de helft langer dan 24 maanden mee aan BoekStart in de kinderopvang (51%), ruim een vijfde 12 tot 24 maanden (22%) en 28 procent minder dan 12 maanden. In de peuteropvang doen locaties vaker korter dan 12 maanden mee aan BoekStart in de kinderopvang (31%) dan in de dagopvang (23%). Bijna alle locaties (96%) werken sinds de start van BoekStart in de kinderopvang samen met de Bibliotheek, ruim de helft regelmatig (63%), ruim een derde incidenteel (33%). Dit gebeurt in de dagopvang vaker (99%) dan in de peuteropvang (95%) (niet in grafiek)⁵.

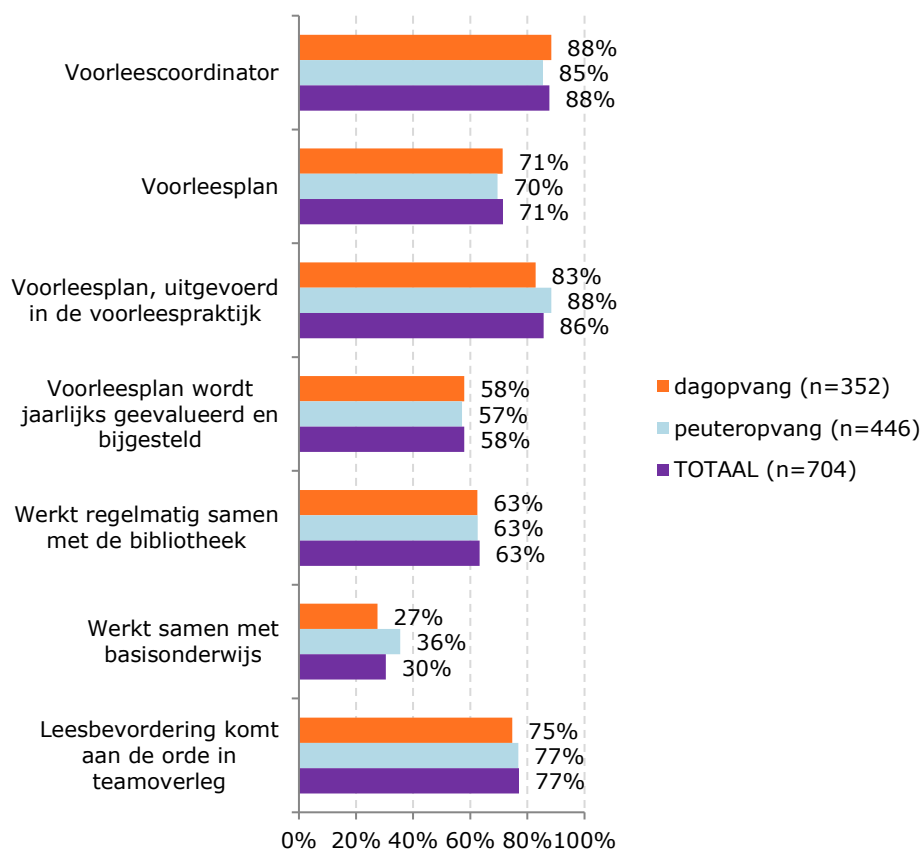
Van de deelnemende locaties heeft 88 procent een voorleescoördinator, bij 7 procent wordt binnenkort een voorleescoördinator opgeleid. Bijna drie kwart van de deelnemende locaties heeft een voorleesplan (71%) en bij 16 procent van de locaties is dat in voorbereiding. Als het plan aanwezig is, wordt het in 86 procent van de

⁵ Bij de significantietoetsen is gekeken naar de verschillen tussen de locaties die hebben aangegeven alleen te vallen onder dagopvang of peuteropvang. De locaties waar is aangegeven dat ze vallen onder beide categorieën (dagopvang en peuteropvang) worden in deze significantietoetsen buiten beschouwing gelaten. In de grafieken worden de locaties die onder beide categorieën wel meegenomen, bij beide.

gevallen uitgevoerd in de voorleespraktijk. In de peuteropvang wordt het vaker uitgevoerd in de voorleespraktijk (88%) dan in de dagopvang (81%)⁶. In meer dan de helft van de gevallen wordt het jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld (58%) (Grafiek 12). Ongeveer een kwart zegt dit niet jaarlijks bij te stellen (24%) en ongeveer een vijfde geeft een ander antwoord (18%), bijvoorbeeld dat ze wel van plan zijn te gaan evalueren of dat ze het doen indien nodig. Daarin zijn geen significante verschillen naar type kinderopvang (niet in grafiek).

Ongeveer een derde van de locaties (30%) werkt samen met het basisonderwijs aan leesbevordering ('doorgaande leeslijn'). Bij 77 procent van de locaties komt leesbevordering in het teamoverleg minstens een paar keer per jaar aan de orde (waarvan bij 11% maandelijks of vaker) (Grafiek 12).

Grafiek 12 **Beleed en samenwerking locaties naar type**⁷

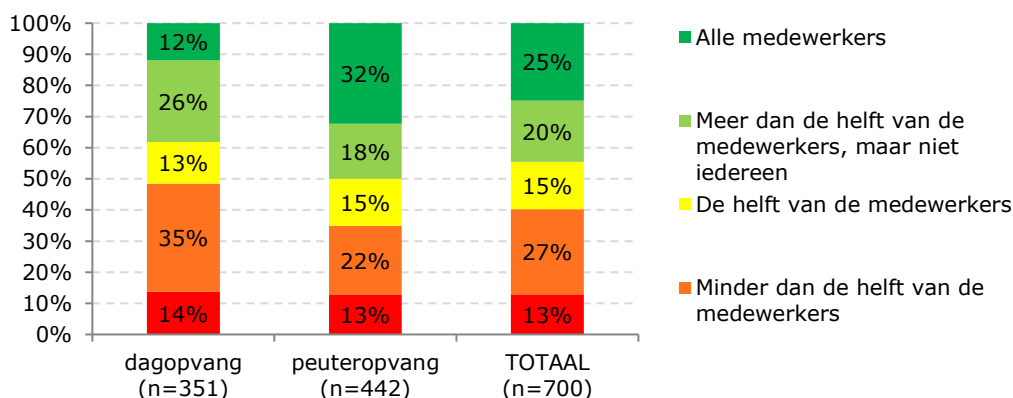

⁶ Bij de significantietoetsen is gekeken naar de verschillen tussen de locaties die hebben aangegeven alleen te vallen onder dagopvang of peuteropvang. De locaties waar is aangegeven dat ze vallen onder beide categorieën (dagopvang en peuteropvang) worden in deze significantietoetsen buiten beschouwing gelaten. In de grafieken worden de locaties die onder beide categorieën wel meegenomen, bij beide.

⁷ Omdat sommige locaties vallen onder dagopvang en peuteropvang, tellen de n van de dagopvang en de n van de peuteropvang niet op tot de totale n. Dit is in de in de rest van de grafieken in dit hoofdstuk ook het geval.

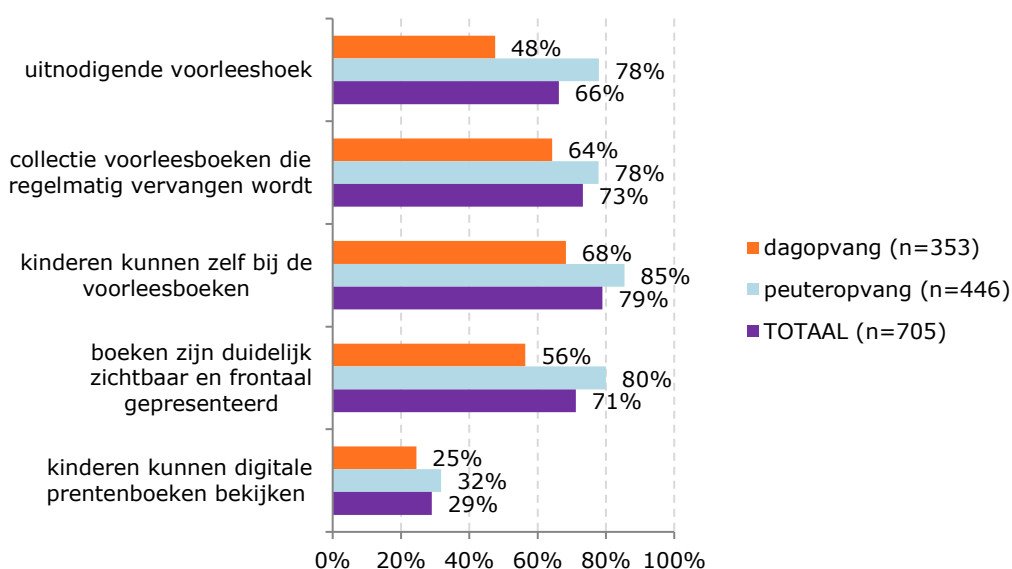
Bij bijna een derde van de locaties die vallen onder peuteropvang zijn alle pedagogisch medewerkers getraind in interactief voorlezen (32%), bij de dagopvang is dat 12 procent (Grafiek 13).

Grafiek 13 Aandeel pedagogisch medewerkers getraind in interactief voorlezen

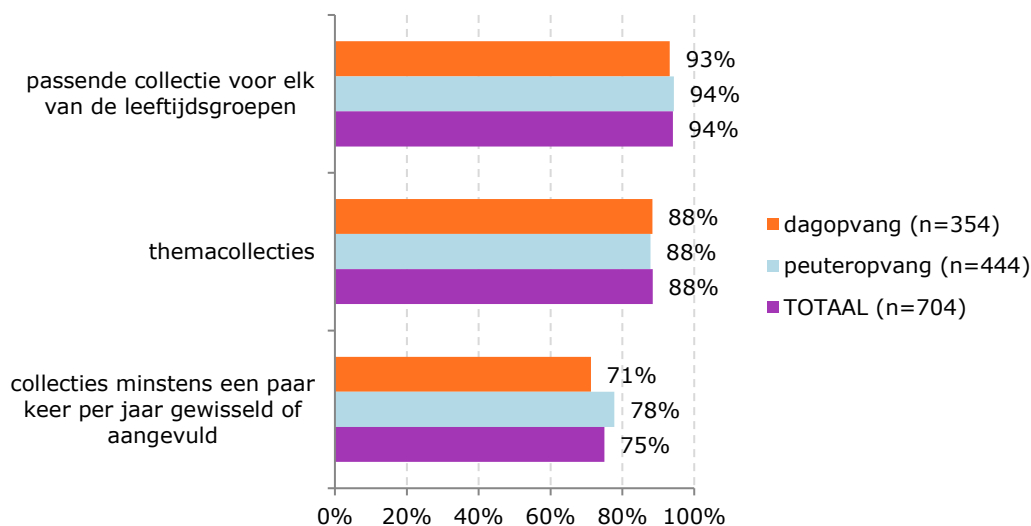
Locaties die vallen onder de categorie peuteropvang hebben in vergelijking met dagopvang vaker op alle groepen een uitnodigende voorleeshoek (78% vs. 48%) en een collectie voorleesboeken die regelmatig wordt vervangen (78% vs. 64%), waar de kinderen zelf bij kunnen (85% vs. 68%) en die duidelijk zichtbaar en frontaal wordt gepresenteerd (80% vs. 56%). Bij een minderheid van de locaties kunnen kinderen op alle groepen digitale prentenboeken bekijken (Grafiek 14). Bij meer dan de helft van de locaties die vallen onder dagopvang (52%) en peuteropvang (55%) kunnen kinderen op geen enkele groep digitale prentenboeken bekijken.

Grafiek 14 Percentage locaties met ... op alle groepen

De meeste locaties in de Monitor BoekStart in de kinderopvang hebben passende collecties voor elk van de leeftijdsgroepen (94%) en themacollecties (88%). De collecties worden bij drie kwart van de locaties (75%) minstens een paar keer per jaar aangevuld of gewisseld. In de peuteropvang wordt dit vaker gedaan (78%) dan in de dagopvang (71%) (Grafiek 15).

Grafiek 15 Percentage locaties met ... op alle groepen

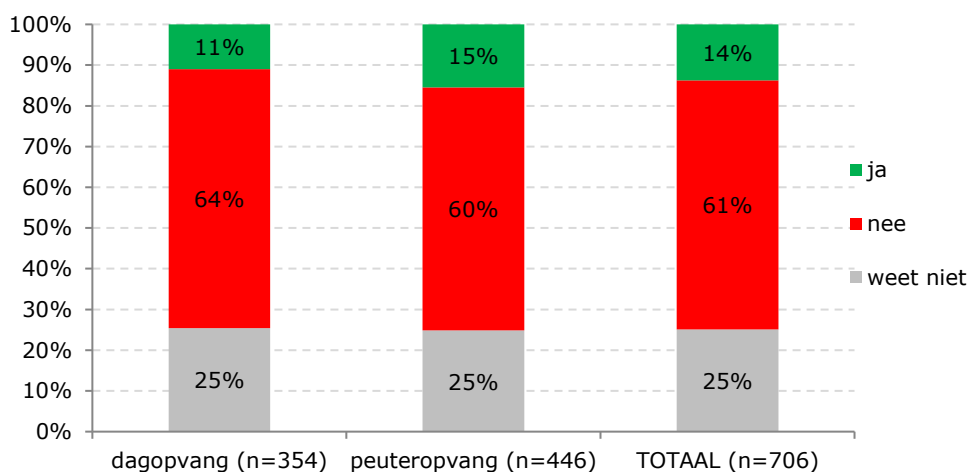

Locaties die de collectie wisselen of aanvullen, doen dat zowel via de Bibliotheek (75%) als met eigen inkoop (81%). Een deel wisselt/vult de collectie aan op een andere manier (16%), bijvoorbeeld door boeken te krijgen van ouders, BoekStart in de kinderopvang, medewerkers of uit eigen voorraad.

Locaties met peuteropvang hebben vaak een speciaal aanbod voor VVE-groepen voor kinderen (60%) en soms ook voor ouders (13%), dagopvang minder vaak (36% - 8%). In veel instellingen (61%) zijn geen afspraken gemaakt met betrekking tot de omgang met laaggeletterde ouders (Grafiek 16). In 2019 zijn er duidelijk meer instellingen waar wel afspraken worden gemaakt dan in 2018 (14% tegen 9%). Wanneer er afspraken zijn gemaakt, dan gaan deze afspraken vaak over het extra voorlichting geven aan ouders, het betrekken van ouders bij voorleesactiviteiten en het aanmoedigen van ouders om voor te lezen.

Iets minder dan de helft van de pedagogisch medewerkers (48%) zegt te weten hoe ze laaggeletterde ouders kunnen herkennen, bijna een kwart zegt dit niet te weten (24%) en ruim een kwart is er niet zeker van of ze laaggeletterde ouders kunnen herkennen (28%).

Grafiek 16 **Zijn er in uw instelling afspraken gemaakt m.b.t. het omgaan met laaggeletterde ouders?**

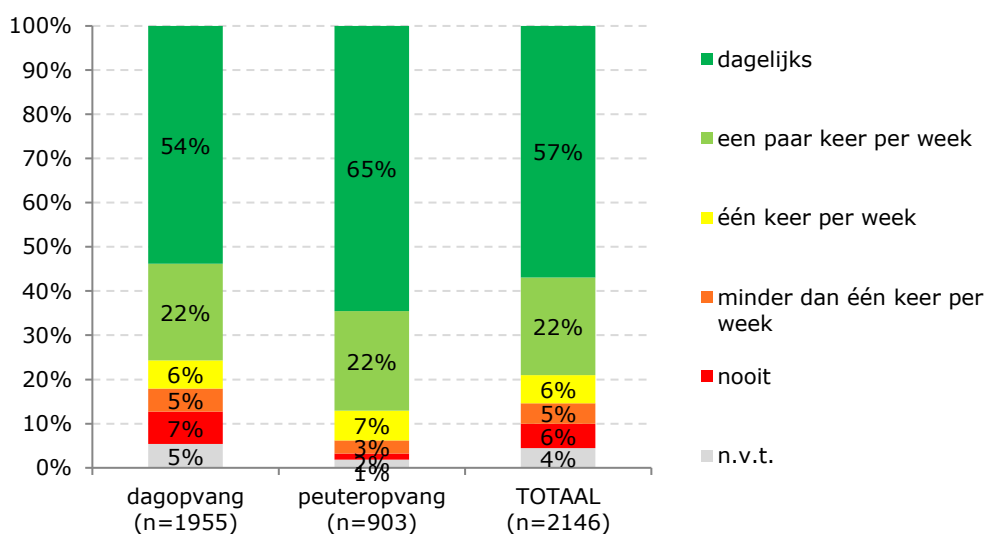

3.3 Activiteiten pedagogisch medewerkers

Bijna alle pedagogisch medewerkers van de peuteropvang hebben kinderen in de peuterleeftijd (2,5 – 4) in hun groep (99%), een vijfde (20%) heeft daarnaast ook kinderen in de dreumesleeftijd (1,5 – 2,5) en bijna een tiende heeft ook kinderen van babyleeftijd in de groep (7%). Medewerkers van de dagopvang hebben even vaak kinderen van babyleeftijd (0 – 1,5) in hun groep (73%) als kinderen van dreumesleeftijd (68%) of peuterleeftijd (67%).

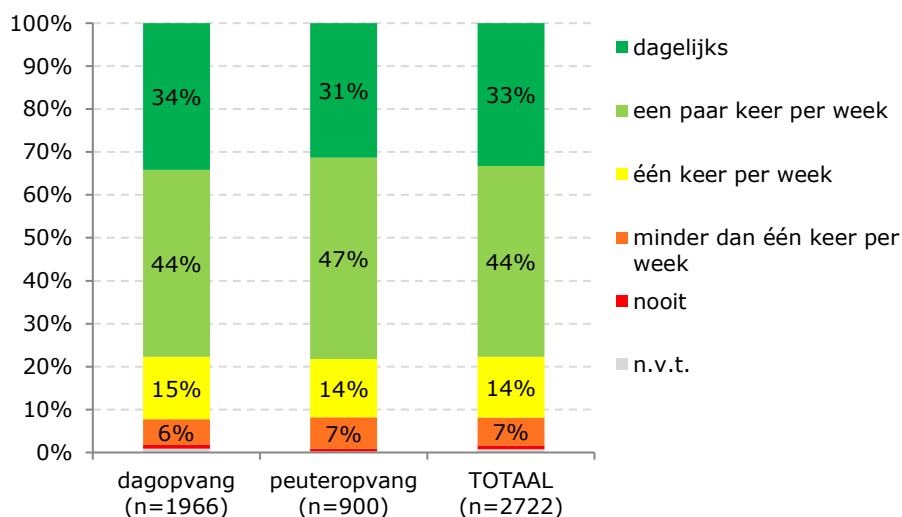
Voorlezen is voor meer dan de helft van de pedagogisch medewerkers (57%) dagelijks een vast programma-onderdeel op hun groep. Bij de dagopvang is het iets minder vaak een vast programma/onderdeel (54%) dan bij peuteropvang (65%) (Grafiek 17).

Grafiek 17 **Frequentie 'Voorlezen is een vast programma-onderdeel op mijn groep'**

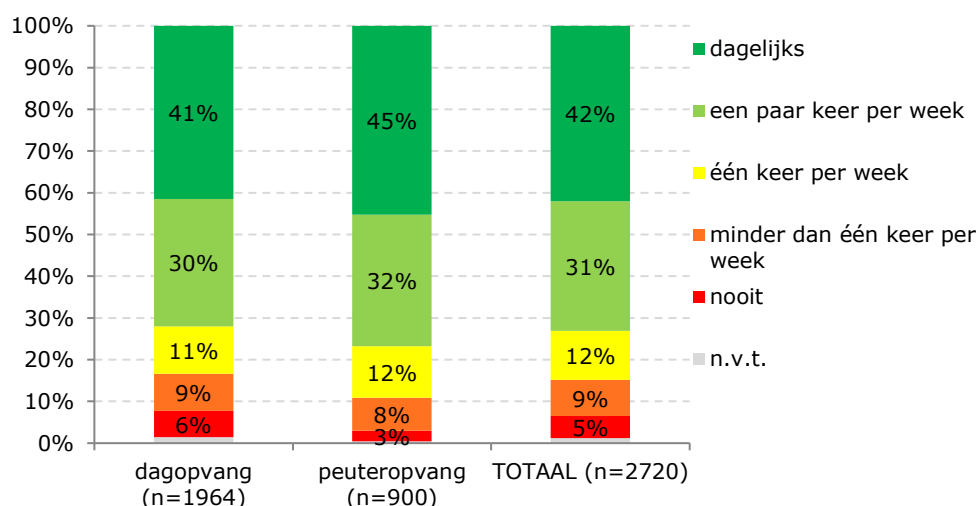
Daarnaast leest een derde (33%) dagelijks spontaan voor buiten het vaste programma. In de dagopvang gebeurt dit iets vaker (34%) dan in de peuteropvang (31%) (niet significant) (Grafiek 18).

Grafiek 18 Frequentie 'Ik lees spontaan voor buiten het vaste programma'

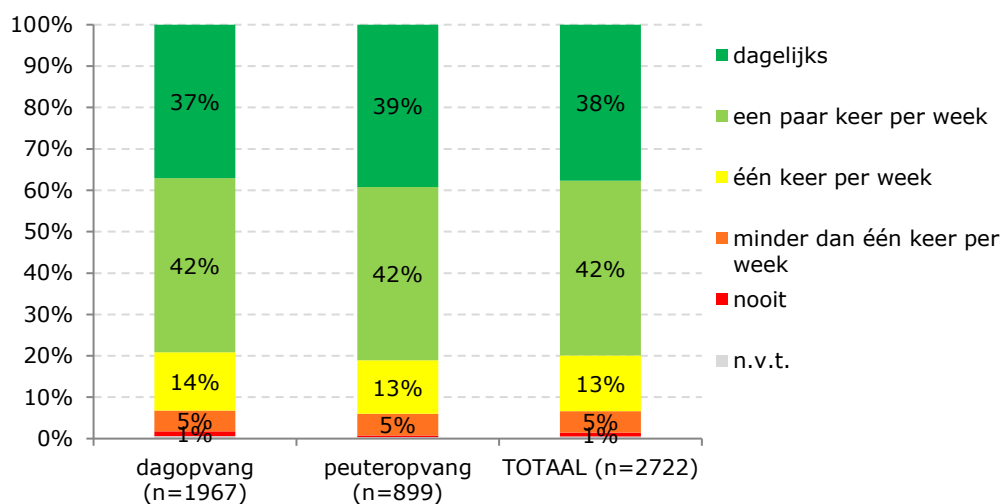

Bijna de helft van de pedagogisch medewerkers leest dagelijks voor aan de hele groep (42%), ruim een derde aan een klein groepje kinderen (38%) (Grafiek 19-20). In de dagopvang leest 22 procent van de pedagogisch medewerkers dagelijks voor aan de babygroep (Grafiek 20).

Grafiek 19 Frequentie 'Ik lees voor aan de hele groep'

Grafiek 20 Frequentie 'Ik lees voor aan een klein groepje kinderen'

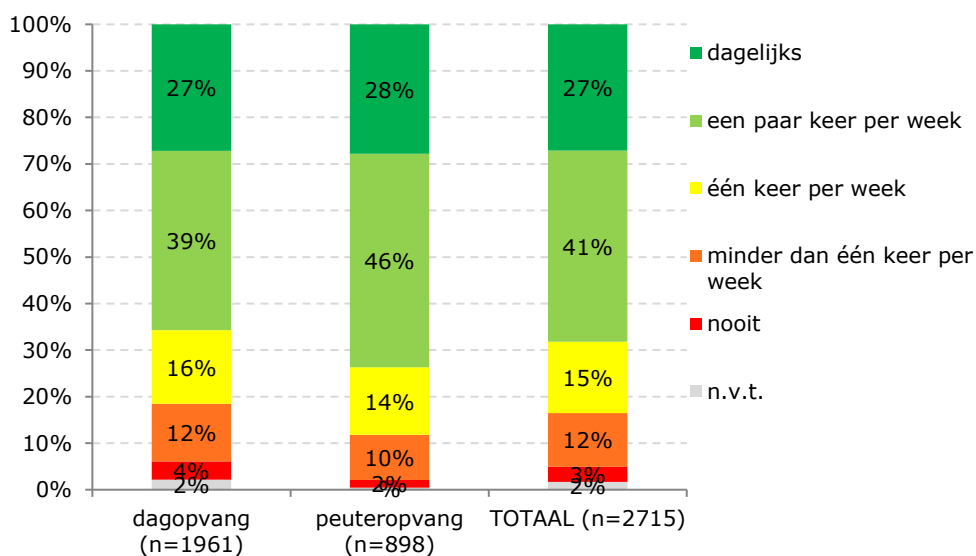
Grafiek 21 Frequentie 'Ik lees voor aan de baby groep'⁸

Ruim een kwart van de pedagogisch medewerkers vraagt dagelijks aan een individueel kind of het voorgelezen wil worden (27%) (Grafiek 22).

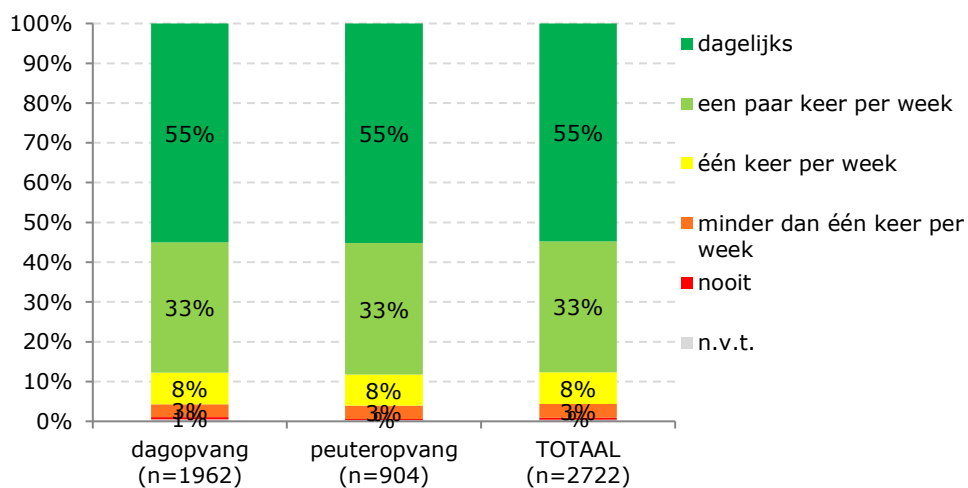
⁸ De data van de peuteropvang wordt hier niet getoond, omdat de vraag in deze groep niet relevant is.

Grafiek 22 Frequentie 'Ik vraag een individueel kind of het voorgelezen wil worden'

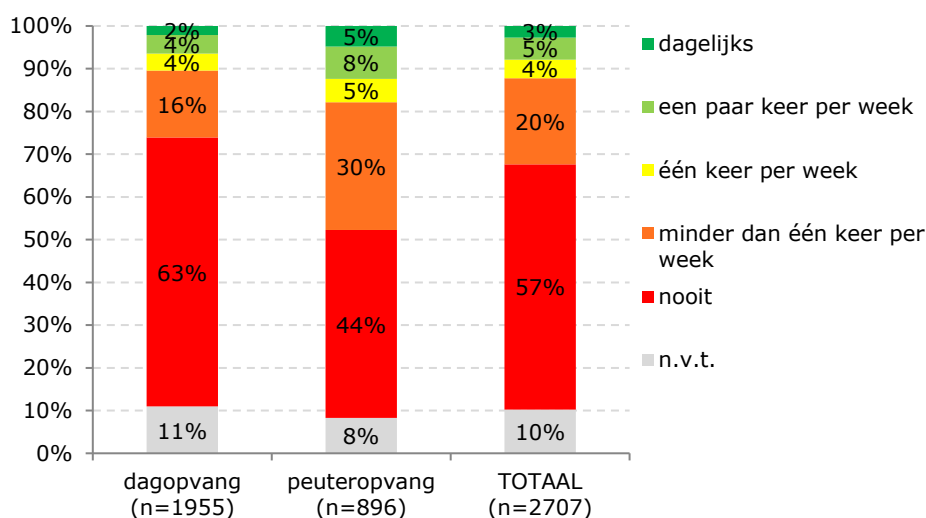
Ruim de helft van de pedagogisch medewerkers (55%) nodigt dagelijks kinderen uit om zelf een boekje te lezen of bekijken (Grafiek 23).

Grafiek 23 Frequentie 'Ik nodig kinderen uit om zelf een boekje te lezen/bekijken'

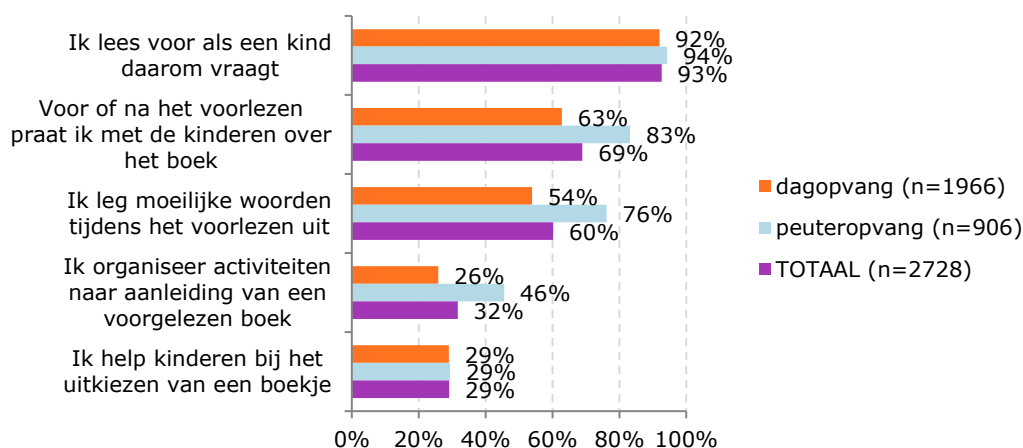
Er wordt wel iets vaker, maar nog niet vaak gewerkt met digitale prentenboeken. Meer dan de helft van de medewerkers werkt er nooit mee (57%). Bij de dagopvang wordt vaker aangegeven dat men er nooit mee werkt (63%) dan bij de peuteropvang (44%) (Grafiek 24).

Grafiek 24 Frequentie 'Ik werk met digitale prentenboeken'

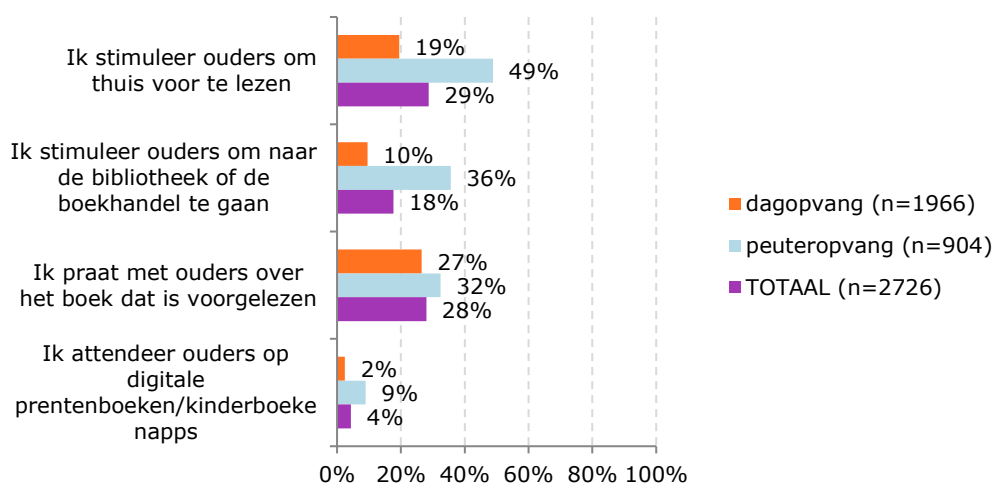
Bijna alle pedagogisch medewerkers lezen altijd of vaak voor als een kind daarom vraagt (93%), ruim twee derde praat voor of na het voorlezen over het boek (69%), zestig procent legt moeilijke woorden tijdens het voorlezen uit, ongeveer een derde organiseert activiteiten naar aanleiding van een voorgelezen boek (32%) of helpt kinderen altijd of vaak bij het uitkiezen van een boekje (29%). Vooral het praten over een boek, het uitleggen van moeilijke woorden en het organiseren van activiteiten gebeurt vaker bij de peuteropvang dan bij de dagopvang (Grafiek 25).

Grafiek 25 Activiteiten pedagogisch medewerkers (% 'vaak' of 'altijd')

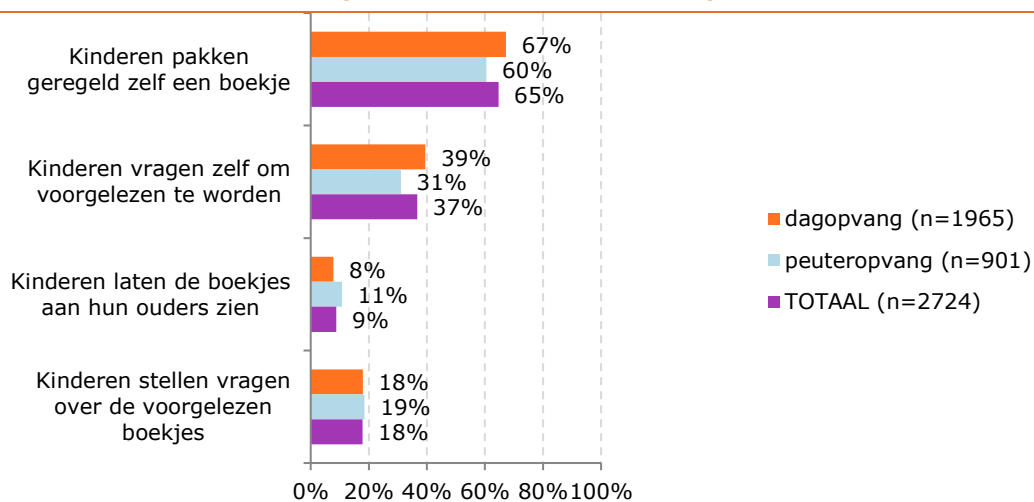
Pedagogisch medewerkers van de peuteropvang stimuleren ouders vaker om thuis voor te lezen (49%) en om naar de Bibliotheek of boekhandel te gaan (36%) dan pedagogisch medewerkers van de dagopvang (respectievelijk 19% en 10%) (Grafiek 26).

Grafiek 26 **Activiteiten pedagogisch medewerkers (% 'vaak')**

In de dagopvang pakken kinderen – volgens hun pedagogisch medewerkers – vaker zelf een boekje (67%) en vragen zij vaker zelf om voorgelezen te worden (39%) dan in de peuteropvang (respectievelijk 60% en 31%) (Grafiek 27).

Grafiek 27 **Activiteiten kinderen (% 'meer dan de helft' of 'alle')**

4 Verbanden

Medewerkers op locaties die langer deelnemen aan BoekStart in de kinderopvang lijken op sommige punten actiever dan op locaties die korter deelnemen. Op de dagopvang is voorlezen onder andere vaker een vast programma-onderdeel op de groep en worden kinderen vaker geholpen bij het uitkiezen van een boekje naarmate de dagopvang langer deelneemt aan BoekStart in de kinderopvang. Het attenderen op digitale prentenboeken of kinderboekenapps, gebeurt in de peuteropvang meer naarmate deze langer deelneemt aan BoekStart in de kinderopvang.

Bij zowel de dagopvang als de peuteropvang wordt vaker voorgelezen als vast programma-onderdeel op de groep als er een voorleescoördinator is. Bij de dagopvang wordt er daarnaast ook significant vaker voorgelezen aan de hele groep. Bij de aanwezigheid van een voorleesplan zijn dezelfde verbanden gevonden.

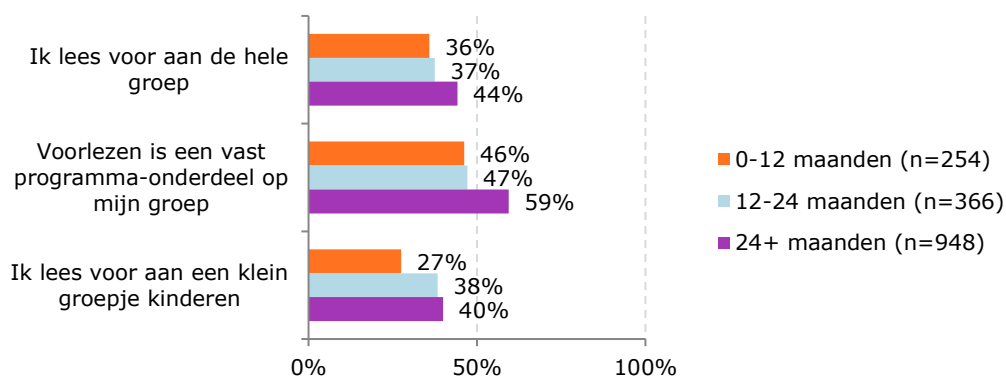
4.1 Inleiding

In dit slothoofdstuk wordt gekeken naar mogelijke verbanden tussen het beleid en de activiteiten van de instellingen (op basis van de data van de locatiemanagers/voorleescoördinatoren) en de activiteiten van de pedagogisch medewerkers. Vanwege verschillen tussen dagopvang en peuteropvang op sommige punten (zie Hoofdstuk 3), zijn de analyses voor beide typen instellingen apart uitgevoerd.

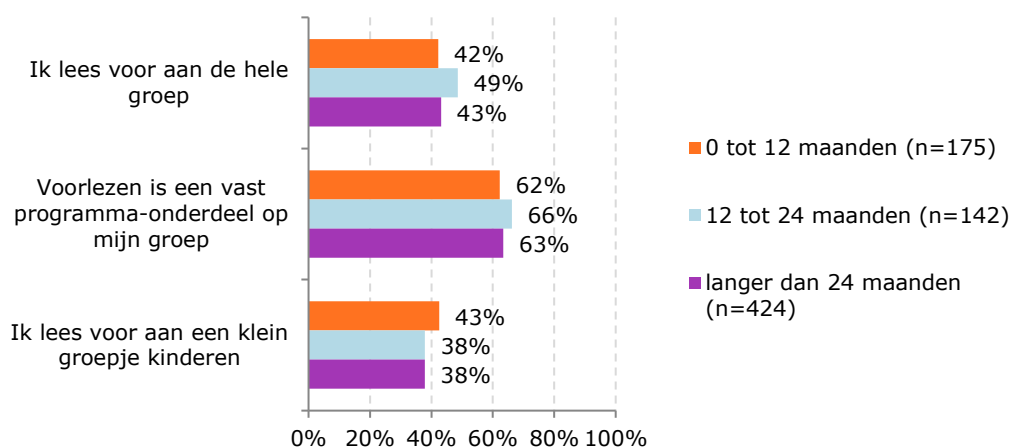
4.2 Activiteiten pedagogisch medewerkers naar duur deelname BoekStart

Bij de dagopvang is voorlezen als vast programma-onderdeel, voorlezen aan de hele groep en voorlezen aan een klein groepje het meest frequent op locaties die het langst meedoen aan BoekStart in de kinderopvang (Grafiek 28). Bij de peuteropvang zijn de verschillen hier niet significant (Grafiek 29).

Grafiek 28 **Activiteiten pedagogisch medewerkers naar duur deelname BoekStart – dagopvang (% 'dagelijks')**

Grafiek 29 **Activiteiten pedagogisch medewerkers naar duur deelname BoekStart - peuteropvang (% 'dagelijks')**

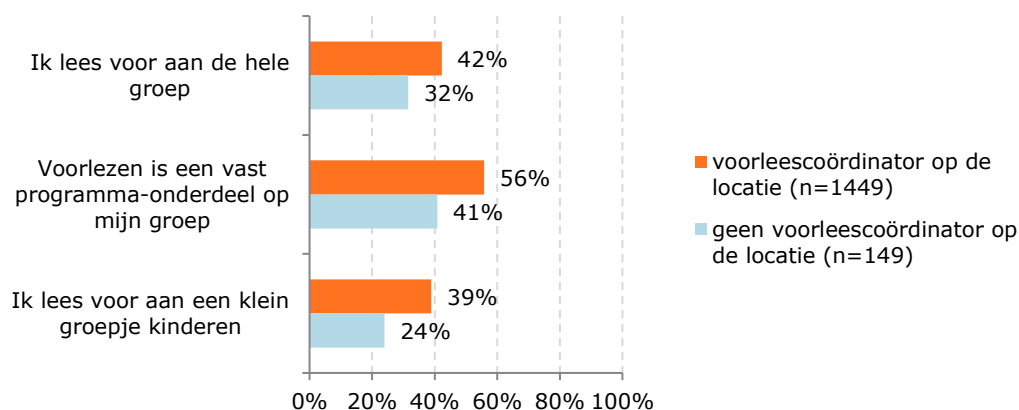
Bij de dagopvang wordt ook vaker voorgelezen buiten het vaste programma. Ook worden kinderen verder vaker geholpen bij het uitkiezen van een boekje en worden ouders vaker gestimuleerd om naar de Bibliotheek of de boekhandel te gaan of geattendeerd op digitale prentenboeken, naarmate de dagopvang langer deelneemt aan BoekStart in de kinderopvang.

Ook op de peuteropvang worden ouders vaker geattendeerd op digitale prentenboeken of kinderboekenapps naarmate men langer deelneemt. Maar het uitleggen van moeilijke woorden tijdens het voorlezen, gebeurt in de peuteropvang minder vaak naarmate de locatie langer deelneemt aan BoekStart in de kinderopvang.

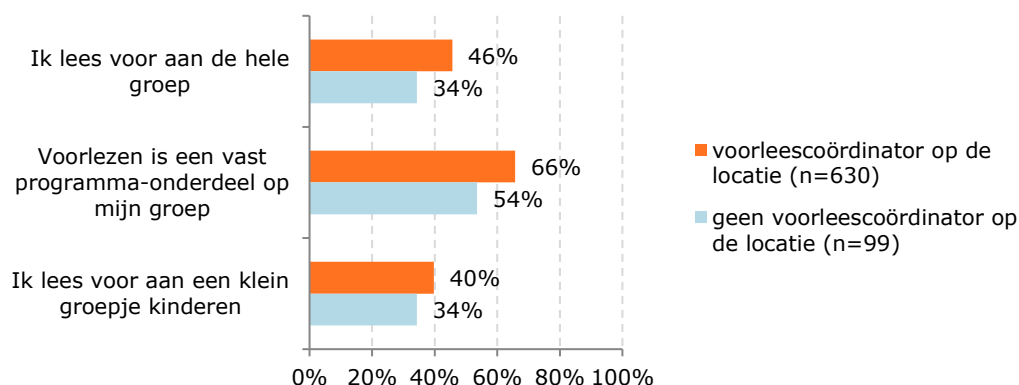
4.3 Activiteiten pedagogisch medewerkers naar aanwezigheid voorleescoördinator

Op een dagopvang met een voorleescoördinator wordt significant vaker voorgelezen aan de hele groep of aan een klein groepje en is het voorlezen significant vaker een vast programma-onderdeel op de groep (Grafiek 30). Ook bij de peuteropvang is voorlezen significant vaker een vast programma-onderdeel op de groep, en wordt (niet significant) vaker dagelijks voorgelezen (Grafiek 31).

Grafiek 30 **Activiteiten pedagogisch medewerkers naar aanwezigheid voorleescoördinator - dagopvang (% 'dagelijks')**

Grafiek 31 **Activiteiten pedagogisch medewerkers naar aanwezigheid voorleescoördinator - peuteropvang (% 'dagelijks')**

Ook het voorlezen aan de babygroep wordt bij locaties met voorleescoördinator vaker dagelijks gedaan (23%) dan bij scholen zonder voorleescoördinator (14%). Verder wordt er in de dagopvang vaker dagelijks aan een individueel kind gevraagd of het voorgelezen wilt worden (29% t.o.v. 16%) en wordt er vaker dagelijks spontaan voorgelezen buiten het vaste programma (35% t.o.v. 22%). Daarnaast worden kinderen op locaties met voorleescoördinator vaker dagelijks uitgenodigd om een boekje te lezen of bekijken (56% t.o.v. 43%). Ook worden kinderen op dagopvang locaties met een voorleescoördinator vaker (vaak of altijd) geholpen met het uitkiezen van een boek (30% t.o.v. 21%) en voorgelezen als daarom wordt gevraagd door een kind (92% t.o.v. 88%).

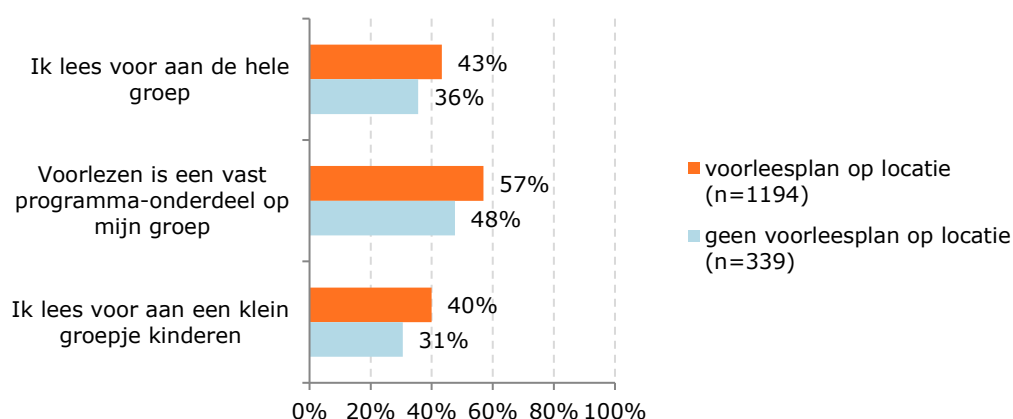
Ouders worden indien er een voorleescoördinator aanwezig is bij de dagopvang en de peuteropvang vaker gestimuleerd om thuis voor te lezen (20% t.o.v. 15% vaak voor de dagopvang en 51% t.o.v. 39% voor de peuteropvang) of om naar de Bibliotheek of de boekhandel te gaan (11% t.o.v. 3% voor de dagopvang en 37% t.o.v. 21% voor de peuteropvang). Ook wordt er op de dagopvanglocaties met voorleescoördinator vaker gepraat met ouders over het boek dat is voorgelezen (28% t.o.v. 7% vaak). Op de

peuteropvanglocaties met voorleescoördinator worden ouders vaker geattendeerd op digitale prentenboeken of kinderboekenapps (11% t.o.v. 4%).

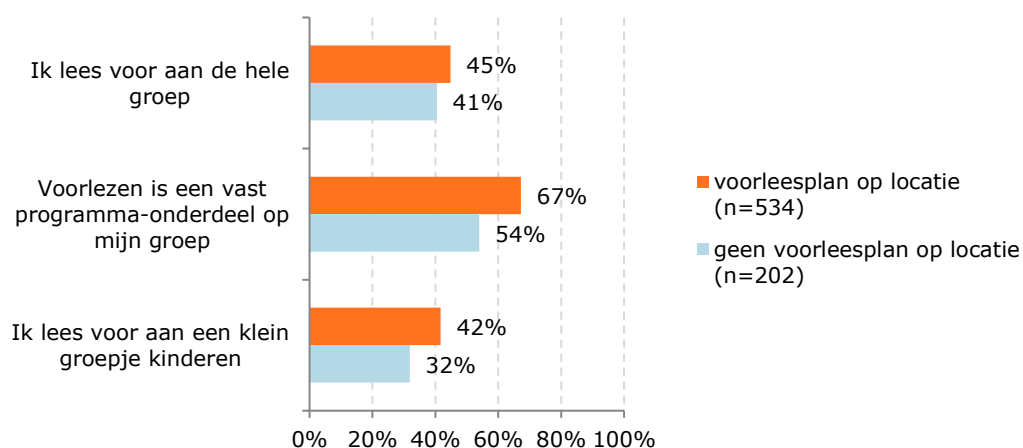
4.4 Activiteiten pedagogisch medewerkers naar overige kenmerken locatie

Bij de dagopvang met een voorleesplan wordt significant vaker voorgelezen aan de hele groep (43% dagelijks) of aan een klein groepje kinderen (40% dagelijks) dan bij de dagopvang zonder voorleesplan (36% en 31%). Daarnaast is voorlezen op de dagopvang met voorleesplan significant vaker een vast dagelijks programma-onderdeel (57%) dan op de dagopvang zonder voorleesplan (48%) (Grafiek 32). Bij de peuteropvang is voorlezen ook significant vaker een vast programma-onderdeel op de groep als er een voorleesplan is (67% t.o.v. 54%). Er is bij de peuteropvang geen significant verschil tussen locaties met of zonder voorleesplan wat betreft het dagelijks voorlezen aan de hele groep, wel voor voorlezen aan een groepje kinderen (Grafiek 33).

Grafiek 32 **Activiteiten pedagogisch medewerkers naar voorleesplan - dagopvang (% 'dagelijks')**

Grafiek 33 **Activiteiten pedagogisch medewerkers naar voorleesplan - peuteropvang (% 'dagelijks')**

Daarnaast zeggen medewerkers op een dagopvang met een voorleesplan significant vaker individuele kinderen te vragen of ze voorgelezen willen worden (67% een paar keer per week/dagelijks), dan op een dagopvang zonder voorleesplan (59%) en wordt er vaker gewerkt met digitale prentenboeken (8% een paar keer per week/dagelijks t.o.v. 5%). **grafiek Op de dagopvang met voorleesplan worden kinderen ook iets vaker geholpen bij het uitkiezen van een boek (30% vaak/altijd t.o.v. 27%) en wordt er iets vaker voorgelezen als een kind daarom vraag (93% vaak/altijd t.o.v. 90%). Bij de peuteropvang met voorleesplan worden kinderen vaker uitgenodigd om zelf een boekje te lezen of bekijken (89% een paar keer per week/dagelijks t.o.v. 84%) en worden er vaker activiteiten georganiseerd naar aanleiding van het voorgelezen boek (48% vaak/altijd t.o.v. 40%).

Op de dagopvang locaties met een voorleesplan worden ouders vaker gestimuleerd om thuis voor te lezen (82% vaak/altijd) of naar de Bibliotheek of boekhandel te gaan (66%) dan op locaties zonder voorleesplan (76% en 58%). Ook worden ze op dagopvang locaties met voorleesplan vaker geattendeerd op digitale prentenboeken/kinderboekenapps (23% soms/ vaak t.o.v. 16%). Bij de peuteropvanglocaties met voorleesplan worden ouders ook vaker gestimuleerd om naar de Bibliotheek of boekhandel te gaan (89% t.o.v. 81%) en worden ze vaker geattendeerd op digitale prentenboeken of kinderboekenapps (95% t.o.v. 88%). Daarnaast wordt er op peuteropvanglocaties met voorleesplan vaker gepraat met ouders over het boek dat is voorgelezen (54% t.o.v. 39%).

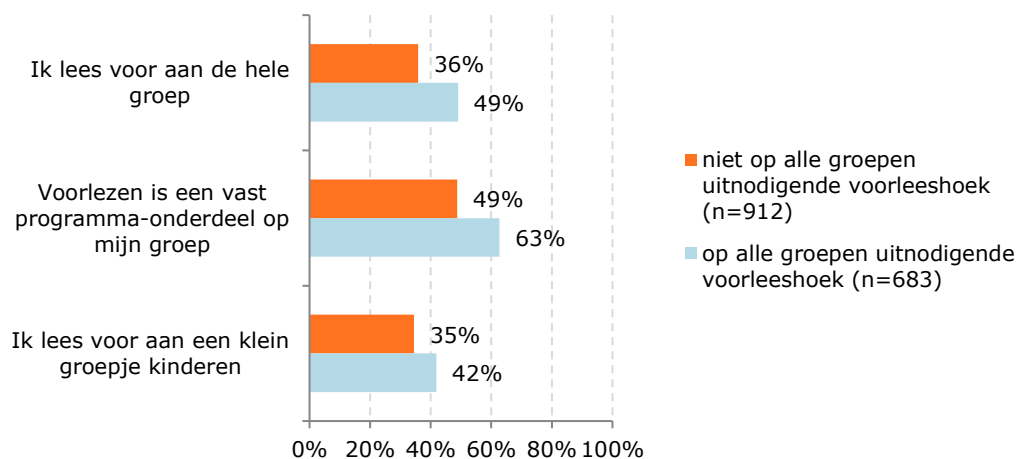
Wanneer leesbevordering minstens maandelijks aan de orde komt in het teamoverleg, lezen medewerkers van dagopvanglocaties vaker dagelijks voor aan de babygroep (41%) dan op locaties waar dit minder vaak dan eens per maand aan de orde komt (21%). Daarnaast vragen medewerkers van de dagopvang significant vaker aan een individueel kind of het voorgelezen wil worden (77% minstens een paar keer per week) dan wanneer leesbevordering minder vaak aan de orde komt (64%). Ook is voorlezen vaker een vast programma-onderdeel op de groep (84% minstens een paar keer per week t.o.v. 76%) en wordt er vaker gewerkt met digitale prentenboeken (7% minstens een paar keer per week t.o.v. 4%). Bij peuteropvanglocaties zijn bovenstaande significante verbanden niet gevonden.

Bij zowel dagopvanglocaties als bij peuteropvanglocaties wordt significant vaker dagelijks voorgelezen aan de hele groep (44% t.o.v. 38% voor dagopvanglocaties en 45% t.o.v. 40% voor peuteropvanglocaties) en is voorlezen significant vaker dagelijks een vast programma-onderdeel op de groep (58% t.o.v. 50% voor dagopvanglocaties en 67% t.o.v. 56% voor peuteropvanglocaties) als minstens de helft van de pedagogisch medewerkers getraind is in interactief voorlezen.

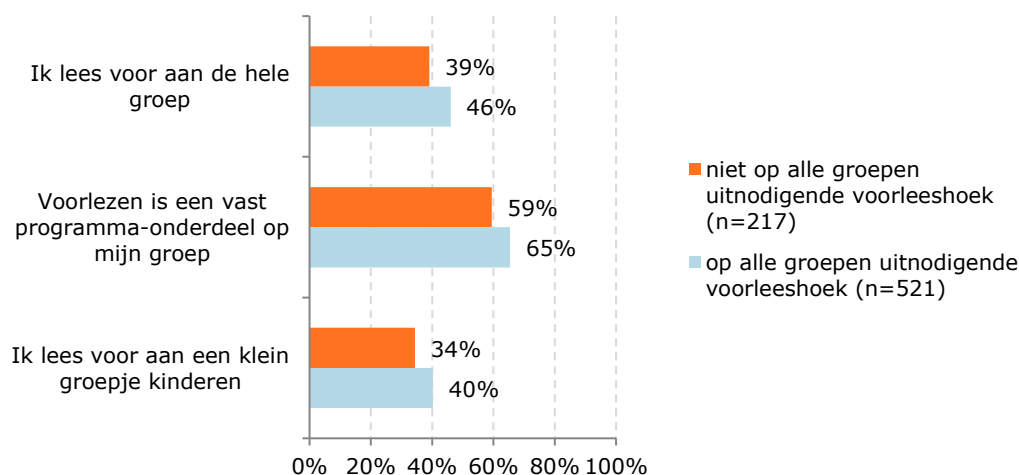
Op dagopvang locaties wordt daarnaast significant vaker spontaan voorgelezen (36% dagelijks t.o.v. 31%) en voorgelezen aan een klein groepje kinderen (40% t.o.v. 34%). Verder wordt er significant vaker aan een individueel kind gevraagd of het voorgelezen wil worden als minstens de helft van de pedagogisch medewerkers getraind is in interactief voorlezen (31% t.o.v. 24%).

Er wordt significant vaker dagelijks voorgelezen aan de hele groep (49%) of aan een klein groepje kinderen (42%) op dagopvanglocaties met een uitnodigende voorleeshoek in alle groepen, dan op locaties waar niet alle groepen een uitnodigende voorleeshoek hebben (36% en 35%). Ook is voorlezen significant vaker een vast programma onderdeel op dagopvanglocaties met een uitnodigende voorleeshoek in alle groepen (63% t.o.v. 49%) (Grafiek 34). Voor de peuteropvang zijn er geen significante verschillen gevonden (Grafiek 35).

Grafiek 34 **Activiteiten pedagogisch medewerkers naar uitnodigende voorleeshoek - dagopvang (% 'dagelijks')**

Grafiek 35 **Activiteiten pedagogisch medewerkers naar uitnodigende voorleeshoek - peuteropvang (% 'dagelijks')**

Op dagopvanglocaties en peuteropvanglocaties met een uitnodigende voorleeshoek op alle groepen, wordt ook significant vaker gevraagd of een individueel kind voorgelezen

wil worden (35% t.o.v. 23% voor de dagopvanglocaties en 31% t.o.v. 22% voor de peuteropvanglocaties).

Op dagopvanglocaties met een uitnodigende voorleeshoek op alle groepen worden individuele kinderen ook vaker dagelijks gevraagd of ze voorgelezen willen worden (35% t.o.v. 23%). Er wordt daarnaast vaker dagelijks spontaan voorgelezen buiten het vaste programma (40% t.o.v. 31%) en kinderen worden vaker uitgenodigd om zelf een boekje te lezen/bekijken (62% t.o.v. 49%).